

[Bertel Dahlgaard.]

også at det ærede medlem opfattede dem — som ord, der skulle opfordre til eftertanke. Det er efter min mening en helt urealistisk tanke, at alt i dansk politik i de kommende år vil arte sig efter samme recept som i den sidst forløbne menneskealder, hvor en betydelig del af tiden gik med regeringer, udgået af en sammensvejet blok af venstre og konservative, fordi de to partier i kraft af flertallet i landstinget var en afgørende magtfaktor, og hvor mere end et decennium gik med en socialdemokratisk-radikal regeringsdannelse, fordi der dengang var opsamlet et omfattende reformkompleks, der afgav grundlag for aftaler om almindelige løsninger på opgaverne over et bredt felt.

Billedet af nutidens politiske struktur er efter min mening af langt mere kompliceret karakter, og hvis man vil gøre forsøg på over længere tidsrum at presse problemerne ind i faste skabeloner, bestemt af fortidige traditioner, vil tidens aktuelle krav sprænge skabelonerne. Der er visse iagttagelser allerede i dagens politik, der bekræfter dette. Læg f. eks. mærke til, at der næsten aldrig af en konservativ leder holdes en tale, uden at der deri fremsættes de mest lidenskabelige forsikringer om det nære fostbroderskab, der hersker mellem konservative og venstre; der udstedes de mest bindende, jeg kunne næsten sige gribende garantier for, at dette fostbroderskab må regnes for at være af ubegrænset varighed. Hører man så den anden part i fostbroderskabet, det ærede medlem hr. Erik Eriksen, mindes jeg aldrig at have oplevet sådanne hede erklæringer om evig huldskab og troskab. Det ærede medlem lader falde et ord i ny og næ om det loyale samarbejde mellem de to partier gennem de tre år, om, at loyalitet kan man altid vente af det ærede medlem, o. s. v., og skam få den, der tænker ondt derom. Men alligevel, det ærede medlem føjer til, at han ikke ville have noget imod at skrive et fællesprogram sammen med det radikale venstre.

Ja, det siges, at der i det konservative parti har hersket fortrydelse over, at et sådant tegn på begyndende utroskab er sluppet over det ærede medlem hr. Erik Eriksens læber; men her gør de konservative jo så åbenbart det ærede medlem hr.

Erik Eriksen uret. Det ærede medlem hr. Erik Eriksen er selvfølgelig talsmand for visse tanker, der rører sig i befolkningen, på samme måde som det ærede medlem hr. Øllgaard var det i sin tid, da han ønskede venstres forbindelse med de konservative elementer afbrudt. Det ville jo være en fornærmelse at benægte, at det må være udtryk for visse strømninger i befolkningen; ja, utvivlsomt.

Det, vi her oplever, er de evige brydninger mellem moderat og radikal, der har bestået siden bondevennernes tid for hundrede år siden, og som vil bestå til alle tider, men ganske vist under skiftende former og også i dag under andre former end tidligere. I vor tid er det den moderate drøm om, at man skulle kunne samle alle i kun to folde, i den ene fæle socialister, i den anden alle andre adstadige borgere. Jeg siger udtrykkeligt: alle andre; jeg regner nemlig også socialdemokraterne med til de adstadige borgere, sådan synes jeg de ser ud. Heroverfor den radikale erkendelse af, at det konservative og det socialliberale samfundssyn aldrig kan forenes. Det konservative samfundssyn har i og for sig ikke nødtigt at være reaktionært, er det heller ikke altid, selvom reaktionære elementer altid vil befinde sig indenfor den konservative lejr.

Men konservatismen vil aldrig gå videre i sociale og demokratiske fremskridt, end hvortil den bliver tvunget. Det socialliberale samfundssyn er derimod i sig selv reformvenligt. Dets bestræbelser vil altid gå ud på at påkalde initiativ og arbejdslyst gennem sikkerhed for, at den øgede indsats får sin belønning. Mellem disse to samfundssyn står da venstre og føler splittelsen i sinde; nogle indenfor den lejr er af følelse og instinkt den stillestående konservatismes sikre bytte, andre drives af deres forstand til at erkende, at de jævne, men stadige fremskridt er det virkelig samfundsbevarende element.

Det er indlysende, at når konturerne af sindelagsdelingen i befolkningen tegner sig så klart, som jeg her har nævnt: en vane-mæssig og dybt forankret konservatisme, en socialliberal fremskridtslinie og en socialistisk opfattelse, der vel er afbleget og rede til at samarbejde med andre demokratiske kredse, da vil der før eller senere finde en